

למי נתונה הסמכות העניינית בערעור על החלטה אחרת של רשם בכיר ?

צבי פפרברג, עו"ד*

הצגת הסוגיה:

1. ביום 6/6/2011 פורסם תיקון מס' 62¹ (להלן: "תיקון 62") לחוק בתי המשפט, התשמ"ד-1984 (להלן: "חוק בתי המשפט"), במסגרתו יצר המחוקק מעמד שיפוטי שלא היה קיים קודם לכן: "רשם בכיר".

2. המחוקק קבע הבדלים רבים בין רשם בכיר לרשם שאינו בכיר, לרבות באופן מינויו של רשם בכיר (ע"י הועדה למינוי שופטים²), בתחולת סעיפים רלוונטיים מחוק יסוד: השפיטה וחוק בתי המשפט על רשם בכיר (באותם מקרים יראוהו כשופט)³ ובמיוחד בהיקף הסמכויות שהוענקו לרשם בכיר.

3. כך, למשל:

"רשם בכיר רשאי לדון ולהחליט בתובענה אזרחית שסכום התובענה או שווי הנושא במועד הגשת התובענה אינו עולה על 50,000 שקלים חדשים, והוא אף אם עלה הסכום או השווי לאחר מכן מחמת שערור, הצמדה, ריבית, הוצאות משפט ושכר טרחת עורך דין."⁴

4. ובאופן דומה הוענקו לרשם בכיר סמכות לדון בעניינים כמפורט בסעיף 90(6), 90(9) ו-10(9) לחוק בתי המשפט.

5. באשר להליכי השגה על החלטות רשם בכיר, הרי שהואיל ודין פסק דין של רשם (בין שהוא בכיר ובין שאינו בכיר) כדין פסק דין של בית המשפט בו הוא מכהן⁵, הרי שהמחוקק נדרש לקבוע בתיקון 62 את ההסדר לעניין השגה על "החלטה אחרת" של רשם בכיר.

---

¹ חוק בתי המשפט (תיקון מס' 62), התשע"א-2011 - פורסם בס"ח 2299 (6/6/2011), עמ' 928.

² סעיף 84 לחוק בתי המשפט, שהוסף במסגרת תיקון 62.

³ סעיף 84א(ב) לחוק בתי המשפט קובע: "לעניין הוראות סעיפים 5 עד 7, 9, 11 עד 14 לחוק-יסוד: השפיטה, והוראות סעיפים 5, 7א, 11, 12, 14, 15, 16א עד 24 ו-46, יראו רשם בכיר כאילו היה שופט."

⁴ סעיף 85א(א) לחוק בתי המשפט. וראה הסייגים לסמכות השיפוט המפורטים בסעיף 85א(ב) לחוק בתי המשפט.

⁵ סעיף 96א(א) לחוק בתי המשפט.

6. סעיף 96(א1) לחוק בתי המשפט קובע: **”החלטה אחרת של רשם בכיר, דינה, לעניין ערעור, כדין החלטה אחרת של בית המשפט שבו הוא משמש רשם בכיר”**
7. ניתן להעלות, בהקשר זה שתי שאלות עיקריות (שעולות בעיקר ביחס להחלטות רשמים בכירים בבית משפט השלום וערעור עליהן):
- 7.1. האם אין לראות בהוראות סעיף 96(א1) לחוק בתי המשפט משום תיחום סמכותו העניינית של בית המשפט המחוזי לדון בבקשת רשות ערעור (להלן: **”בר”ע”**) על **”החלטה אחרת”** של רשם בכיר רק לעניין החלטות שניתנו בגדר **הסמכויות היתרות שהוענקו לרשם בכיר ביחס לרשם שאינו בכיר בתיקון 62**, ואילו החלטות רשם בכיר שהינן החלטות שבסמכות רשם שאינו בכיר – דינם לעניין ערעור כדין החלטות רשם שאינו בכיר ?
- 7.2. האם אין לראות בעובדה כי בתי המשפט המחוזיים לא תוקצבו בתקציב גדול יותר ולא מונו תקני שופטים מחוזיים נוספים נוכח תיקון 62 – אינה בגדר שיקול עצמאי לקבוע כמדיניות כי בר”ע על החלטות רשם בכיר יוגשו לפי סעיף 96(א1) לחוק בתי המשפט רק ביחס לסמכויות היתרות שיש לרשם בכיר ביחס לרשם שאינו בכיר ?
8. מדובר בשאלות מהותיות ועקרוניות שכן, כידוע, השגה על החלטה אחרת של רשם שאינו בכיר הינה בהליך ערעור בזכות לבית המשפט בו הוא מכהן כרשם⁷ ואילו השגה על החלטה אחרת של שופט הינה בהליך בר”ע לבית המשפט שמעליו⁸.
9. הבדל קיים אם כן, הן בערכאה הרלוונטית לערעור, הן בשאלה אם הערעור הוא בסכות או ברשות והן לשאלת המועדים להגשת ערעור/בר”ע⁹.
10. הגם שמדובר בשאלות נכבדות¹⁰ המעלות, ללא ספק, בעיות מערכתיות כבדות משקל, אשר טרם נדונו לגופן ע”י בית המשפט העליון וקיימת מחלוקת פוסקים בבתי המשפט המחוזיים לגביהן – הרי שהמחבר סבור, כי התשובה לשתי השאלות הינה שלילית וכי **הסמכות העניינית לדון בבר”ע על כל החלטה אחרת של רשם בכיר (גם אם היא מצוייה בסמכות רשם שאינו בכיר) – נתונה לכב’ בית המשפט המחוזי בלבד.**

⁶ בהתאם למידע שנמסר למחבר מאת שופט נכבד בבית המשפט המחוזי – מרכז, הרי שרוב הרשמים המכהנים בבתי משפט השלום במחוז מרכז הינם ”רשם בכיר”, הגם שמספרם הכולל אינו עולה על התקן המקסימלי של 20% מכלל תקני שופטי השלום באותם בתי משפט (כמצוות סעיף 84א(ב) לחוק בתי המשפט).

⁷ סעיף 96(ב) לחוק בתי המשפט קובע: **”החלטה אחרת של רשם שאינו רשם בכיר ניתנת לערעור לפני בית המשפט שבו הוא משמש רשם, ורשאי בית המשפט לדון בו בשופט אחד”**.

⁸ בר”ע על החלטה אחרת של שופט שלום הינה לבית המשפט המחוזי: סעיף 52(ב) לחוק בתי המשפט.

⁹ המועד להגשת בקשת רשות ערעור לפי תקנה 399 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ”ד - 1984 (להלן: **”תסד”א”**), הינו: בתוך שלושים יום, ואילו המועד להגשת ערעור בזכות על החלטת רשם הינו, לפי תסד”א 400, בתוך עשרים יום.

¹⁰ שאלות דומות הועלו, ע”י כב’ השי’ רמי אמיר בתיק רע”א (מחוזי-מרכז) 30388-06-12 **משה כהן חברה לבנין והשקעות בע”מ נ’ קאמי נכסים והשקעות בע”מ**, בדיון שנערך ביום 24/6/2012 בעקבות החלטה מיום 18/6/2012 שלשונה: **”...על הצדדים להערך לדיון בשאלת הסמכות העניינית לדון בבר”ע ובשאלת הפרשנות הראויה להוראות סעיף 96 לחוק בתי המשפט לאחר תיקונו”**, בעניין בר”ע על החלטת כב’ הרשמת הבכירה מרי יפעת מבית משפט השלום בנתניה בה דחתה בקשה להותיר על כנם עיקולים זמניים ואו להטיל עיקולים זמניים (החלטה מיום 15/5/12 בהליך מס’ 11 בת.א. (שלום-נת’)) 46787-10-11. בסופו של יום ולמרות טענות הצדדים בכתב בעניין, לא ניתנה החלטה בנושא הסמכות העניינית כאמור נוכח פשרה אליה הגיעו הצדדים להליך. יצויין כי המחבר ייצג את המבקשת בהליך זה. רשימה זו מבוססת על טיעונים בכתב שהוגשו בעניין בהליך מס’ 3 בתיק דנן לכב’ השי’ אמיר.

למי נתונה הסמכות עניינית לפי סעיף 96 א1 לחוק בתי המשפט?

11. למרות שתיקון 62 הינו חדש יחסית, כבר קיימים מספר פסקי דין שהתייחסו, ולו בעקיפים לסמכות העניינית בערעור על החלטה אחרת של רשם בכיר.

12. למיטב הידיעה, עד מועד כתיבת מאמר זה קיימת רק התייחסות אחת, אגבית, של בית המשפט העליון לסוגיית ההבחנה בין רשם בכיר לרשם שאינו בכיר והערעור בעניינם, וזאת בפס"ד בעניין פלקסר¹¹:

"חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן: חוק בתי המשפט) מחיל דין שונה על סוגים שונים של החלטות אחרות שאינן פסק דין. החלטה אחרת של רשם שאינו רשם בכיר ניתנת לערעור בזכות לפני בית המשפט שבו הוא משמש רשם. ערעור זה יידון, ככלל, בשופט אחד (סעיף 96(ב) לחוק בתי המשפט). לעומת זאת, על החלטה אחרת של שופט אין זכות ערעור, אלא היא כפופה למתן רשות מאת שופט של ערכאת הערעור (סעיף 41(ב) לחוק בתי המשפט)." (ההדגשות שלי - צ.פ.)

13. יתכן, שמכלל הן אתה למד – לאו: החלטה אחרת של רשם בכיר תידון בערעור כמו החלטה אחרת של בית המשפט בו הוא מכהן - קרי

14. בעניין קמפף¹², דן כב' בית המשפט המחוזי בחיפה (כב' השי' א. קיסרי) בבר"ע על החלטת רשם בכיר בעניין הותרת עיקולים זמניים על כנס, והגם שלא נזקק לשאלה סמכותו העניינית, יצוין שלא רק שראה עצמו מוסמך עניינית לדון בסוגיה אלא שדן בה לגופו של עניין וקבע כי יש להשאיר את העיקולים הזמניים על מכונם.

ובלשון כב' השי' קיסרי:

"בקשת רשות ערעור על פי סעיף 96(א1) לחוק בתי המשפט תשמ"ד-1984 על החלטתו של רשם בכיר של בית משפט השלום בחיפה (כבוד הרשם הבכיר נ' זיתוני) מיום 28.5.12 ("ההחלטה") שלפיה הוא הותיר על כנס חלק מן העיקולים שהוטלו על פי החלטת קודמת שלו שניתנה ביום 3.5.12." (ההדגשות שלי - צ.פ.)

15. אין חולק כי מדובר בהחלטה אחרת בעניין המצוי גם בסמכות רשם שאינו בכיר, ולמרות זאת ראה עצמו כב' בית המשפט המחוזי בחיפה כמוסמך עניינית לדון בבר"ע לפי סעיף 96(א1) לחוק בתי המשפט.

¹¹ רע"א 121/12 אברהם פלקסר נ' בנק אוצר החייל בע"מ, נבו (4/6/12).

¹² רע"א (מחוזי-חי') 33383-06-12 י. קמפף הקו המעוצב בע"מ ואח' נ' בירמן עצים ופרזול בע"מ, דינים מחוזי 2012 (83) 545 (26/06/2012).

16. גם בית המשפט המחוזי - מרכז (כב' הש' ורדה פלאוט) קבע בעניין שהובא בפניו ברמ"ש 9236-04-12¹³ :

"יש להשיג על החלטה שניתנה על ידי רשם בכיר כפי שמשיגים על החלטה אחרת של בית המשפט לעניני משפחה - הגשת בקשת רשות לבית המשפט המחוזי - וכך פעל מבקש.

למעלה מן הצורך יצויין, כי סמכות 'רשם בכיר' הינה סמכות עצמאית ומנותקת מסמכותו של 'רשם' שאיננו רשם בכיר. מעמד הרשם הבכיר וסמכויותיו עוגנו בחוק בתי המשפט, ובאשר אליו נקבעה היררכיית ערעור מיוחדת ושונה מזו המתייחסת לרשם שאיננו רשם בכיר.

נראה כי לא ניתן להפריד בין סמכויותיו השונות של רשם בכיר, לעניין סדרי הדין בערעור ....

על כן אין לקבל את העולה מהבקשה לדחייה על סף, לאמור כי יש לאבחן בין החלטות בית משפט קמא בשבתו כ'רשם', לבין החלטותיו כ'רשם בכיר' לעניין סדרי הדין בערעור. (ההדגשות שלי - צ.פ.)¹⁴

17. באופן דומה, כאשר הגיע עניין דומה בפני כב' בית המשפט המחוזי בתל אביב בעניין מוזגרשוילי¹⁵ נקבע :

"בית משפט זה יושב בערעורים על החלטות רשם בימ"ש השלום רק כאשר ניתנו על ידי רשם בכיר (ראו סעיף 96 (א) ו(ב) לחוק בתי המשפט) [נוסח משולב], תשמ"ד – 1984. מעיון בהחלטות נשוא הבר"ע עולה כי ניתנו על ידי כב' רשם בית משפט השלום שאינו רשם בכיר."

18. ובעניין בית מדרש עמק הלכה¹⁶, נפסק :

"בהתאם לסעיף 96 (א) לחוק בתי המשפט 'החלטה אחרת של רשם בכיר, דינה, לעניין ערעור, כדין החלטה אחרת של בית המשפט שבו הוא משמש רשם בכיר'. לפיכך הדרך להשיג על החלטה אינה בערעור כפי שנעשה במקרה דנן. ככלל, משהוגש ערעור במקום בר"ע, אין מקום להפוך את הערעור לבר"ע."

כלומר: ההליך הנכון, לכאורה, הינו בר"ע בפני כב' בית המשפט המחוזי !

19. ודוק: כל נסיון, שהוא מוטעה לדעת המחבר, להשיג על החלטה אחרת של רשם בכיר בפני בית משפט השלום בו הוא מכהן נדחו על הסף !

¹³ רמ"ש (מחוזי-מרכז) 9236-04-12 א.ד.נ' ד.א.ד., דינים מחוזי 2012 (64) 738 (28/05/2012) (להלן: "פס"ד ברמ"ש 9236-04-12").

¹⁴ מבירור שערך המחבר עם מי מבאי הכוח בתיק רמ"ש 9236-04-12, עלה כי לא הוגשה בקשת רשות ערעור על החלטה דנן.

¹⁵ רע"א (מחוזי-ת"א) 16458-01-12 משה מוזגרשוילי נ' מירב בראי, נבו (1/2/2012).

¹⁶ ע"ר (מחוזי-ת"א) 56455-02-12 בית מדרש עמק הלכה בני ברק נ' מהו"ת-נטלי לוי ואח, נבו (20/3/12).

19.1. כך למשל בעניין קורומה¹⁷ נקבע:

”בהתאם לסעיף 96 (א1) לחוק בתי המשפט החלטה אחרת של רשם בכיר, דינה, לעניין ערעור, כדין החלטה אחרת של בית המשפט שבו הוא משמש רשם בכיר. לפיכך, הדרך להשיג על החלטת הרשם הבכיר אינה בערעור לבית משפט השלום.” (ההדגשות שלי - צ.פ.)

19.2. כנ”ל בעניין חניפס¹⁸ ובעניין אברהים¹⁹, שם נפסק:

”באשר לסיכויי הערעור, אני סבור כי סיכויי הערעור אינם גבוהים ממספר טעמים. ראשית, על פי לשון סעיף 96(א1) לחוק בתי המשפט החלטה אחרת של רשם בכיר, דינה לעניין ערעור כדין החלטה אחרת של בית המשפט שבו הוא משמש רשם בכיר. על פי לשון החוק, נראה לכאורה כי היה על המבקש להגיש בקשת רשות ערעור לבית המשפט המחוזי ולא ערעור/בר”ע לבית משפט השלום כפי שעשה בפועל.” (ההדגשות שלי - צ.פ.)

19.3. בעניין רגב²⁰ נפסק:

”בהתאם להוראת סעיף 96 (א1) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב] התשמ”ד-1984, דין החלטת רשם בכיר לעניין ערעור כדין החלטת בית המשפט שבו הוא משמש רשם בכיר, ומשום כך אין לבית משפט זה סמכות לדון בערעור.” (ההדגשות שלי - צ.פ.)

19.4. ואילו בעניין תעמיסו²¹, נקבע:

”בהתאם לסעיף 96(א1) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ”ד-1984, הסמכות לדון בערעור על החלטה של רשם בכיר, אינה נתונה לבית משפט זה. אני מורה על מחיקת הערעור.”

20. בעניין שלוש נ’ סלאמה²², ציווה בית משפט השלום בחיפה להעביר ערעור שהוגש בפניו על החלטת רשם בכיר לכבי בית המשפט המחוזי שהינו המוסמך עניינית.

ואכן, מבדיקה באתר נט-המשפט עולה כי כבי בית המשפט המחוזי-חיפה אליו הועבר התיק²³, לא זו בלבד שרואה עצמו מוסמך עניינית לדון בתיק, אלא אף החליט ביום 2/7/12 (כבי השי ישראלה קראי-גירון):

¹⁷ ע”ר (שלום-חי) 28444-04-12 מנדה נסקה קורומה נ’ נאסר גנאים, נבו (3/5/2012).

¹⁸ ע.ר. (שלום-חי) 25883-04-12 עירית שפרעם נ’ לביב חניפס, נבו (22/4/12).

¹⁹ ת”ת (שלום-חי) 25396-10-11 יוסף איברהים נ’ כרטיסי אשראי לישראל בע”מ, נבו (13/3/12).

²⁰ עש”א (שלום-חי) 53282-05-12 מיכאל חי רגב נ’ בנק לאומי לישראל בע”מ, נבו (29/5/12).

²¹ ע”ר (שלום-חי) 50934-02-12 תעמיסו- ניהול ואחזקה בע”מ נ’ תנובותינו בעמק (2005) בע”מ, נבו (27/4/12).

²² ע”ר (שלום-חי) 32693-06-12 חיים שלוש נ’ יוסף סלאמה, לירן ויניקור, אהרן בלזר, שרגא בלזר, דינים שלום 2012 (80) 102 (19/06/2012)

²³ שנקרא כיום: רע”א (מחוזי-חי) 32693-06-12 שלוש נ’ סלאמה.

"בשל העובדה שתיק זה הינו בר"ע, אכן יש מקום להורות על החזר הפרשי אגרה שנגבו ביתר, וכך אני מורה..."

מאחר וכאמור לעיל מדובר בבר"ע, הרי שבשלב זה אני מורה על ביטול דרישת הערבון והשבת הסכום אשר הופקד למערערים..."

21. הינה כי כן, נראה כי הפרקטיקה הנוהגת בערכאות השונות והפרשנות לפיה פועלים בתי משפט שונים שנזקקו לעניין – מצביעים על סמכות עניינית לבית המשפט המחוזי.

שיקולים פרשניים מצביעים על סמכות עניינית לכב' בית המשפט המחוזי:

22. עיון בכל הליכי החקיקה שהובילו לתיקון 62 לחוק בתי המשפט, מעלה כי אין, לכאורה, כל עילה לחשד כי אין סמכות עניינית לכב' בית המשפט המחוזי לדון בבר"ע החלטות אחרות מכל סוג של רשם בכיר.

23. תיקון מס' 62 לחוק בתי המשפט, לא סייג בכל דרך את סוגי ההחלטות האחרות של רשם בכיר, ופשט לשונו מצביע לכאורה, כי השגה על כל החלטה אחרת של רשם בכיר (גם אם ההחלטה בסמכות רשם "רגיל"), תהיה כהשגה על החלטה אחרת של בית המשפט בו מכהן הרשם הבכיר (קרי, לעניין החלטת רשם בכיר של בית משפט השלום: בר"ע למחוזי).

24. בהצעת החוק המקורית²⁴ – כלל לא נזכר עניין משרת רשם בכיר, באשר עניין זה הועלה רק בשלב הדיון בועדת חוקה וחוק ומשפט לקראת קריאה שניה ושלישית²⁵.

25. התשובה לשאלה אודות העומס שנוצר על בתי המשפט המחוזיים נוכח הפרשנות כי הם בעלי הסמכות העניינית, נדונה בדיון הנ"ל בועדת חוקה, חוק ומשפט:

25.1. כב' מנהל בתי המשפט הש' משה גל נשאל ע"י ד"ר פרץ סגל – ראש תחום במשרד המשפטים אם הוספת סעיף 96(א1) לחוק בתי המשפט לא תיצור עומס על בתי המשפט המחוזיים (בגין הליכי השגה על כל החלטות רשמים בכירים של בית משפט השלום) וענה שגם אם יכביד מעט יותר הרי שמדובר בתיקון חשוב.

וכאמור בפרוטוקול ועדה חוק, חוקה ומשפט²⁶:

"פרץ סגל:

לי אין התנגדות לעניין. אם מנהל בתי המשפט סובר שזה לא יכביד על בתי המשפט המחוזיים - - -

משה גל:

יכול להיות שזה יכביד במעט, אבל אני חושב שזה תיקון חשוב ונכון..

²⁴ הצ"ח ממשלתיות 540 (13/10/2010), עמ' 8.

²⁵ דיון בועדת חוקה, חוק ומשפט: פרוטוקול 388, 18/5/2011 (התפרסם באתר הכנסת).

²⁶ שם, עמ' 24.

25.2. גם שאלת תוספת תקנים לשופטים נוכח מה שהפך לימים לתיקון 62 לחוק בתי המשפט, נדון במפורש בועדת חוק ומשפט²⁷, והודע לועדת חוק, חוקה ומשפט (לרבות ע"י גב' אשרה רודב, רפרנטית ממשל ומינהל באגף התקציבים, משרד האוצר) כי הוספו לכל הפחות 25 תקנים נוספים של שופטים ואף ניתנה להנהלת בתי המשפט תוספת תקציבית משמעותית – בכדי להתמודד עם העומס שנוצר בעקבות תיקון 62 לחוק בתי המשפט.

25.3. ממילא: סעיף 84א(ב) לחוק בתי המשפט מגביל את מספר הרשמים הבכירים כך "שלא יעלה על 20 אחוזים ממספר התקנים של שופטים המכהנים בבתי משפט השלום..." - כך שאין, לכאורה, חשש ל"הצפה" של בתי המשפט המחוזיים בבר"ע על החלטות רשמים בכירים²⁸.

26. בדבר הכנסת בדיון לקריאה שניה ושלישית שהסתיימה בקבלת תיקון 62 לחוק בתי המשפט²⁹ – לא הועלתה כל הסתייגות מן הקביעה הקטגורית כי כל החלטה אחרת של רשם בכיר תידון מבחינת ערעור כהחלטה אחרת של שופט אותו בית משפט.

27. לדעת המחבר, גם מבחינה פרשנית יש להעדיף את פרשנות החוק כפשוטו באשר: "נקודת המוצא לפרשנות הינה לשון החוק"³⁰

28. הכללים לפרשנות חוק סוכמו ע"י בית המשפט העליון בפס"ד תרו³¹:

"ענייננו בפרשנות הוראת חוק, וכמושכלות יסוד, תחילתה של הפרשנות בלשון החוק והמשכה בבירור תכליתו, כאשר מבין מגוון האפשרויות הלשוניות שהחוק עשוי לשאת, יש לבחור את האפשרות הלשונית המגשימה את תכליתו באופן המיטבי (אהרון ברק פרשנות במשפט – פרשנות החקיקה (כרך שני) 89-80 (1993), להלן: ברק). מהי תכלית זו? 'תכלית זו היא המטרות, היעדים, האינטרסים, הערכים, המדיניות, והפונקציה שהחוק נועד להגשים' (אהרון ברק פרשנות תכליתית במשפט 398 (2003); ברק, בעמ' 148-149). אכן: 'החוק הוא יצירה נורמטיבית, הבאה להגשים תכלית חברתית, והוא ביטוי למדיניות. על הפרשן לחשוף, מבין קשת האפשרויות הלשוניות, אותה משמעות אשר תגשים את מטרת החוק' (ד"ר 40/80 קניג נ' כהן, פ"ד לו(3) 701, 715 (1982)); 'תפקידו של הפרשן אינו רק לחשוף את קשת המשמעויות הלשוניות שהדיבור יכול לשאת. זהו תפקידו של הבלשן, אך השופט אינו אך בלשן... תפקידו של הפרשן הוא להכריע, איזו מבין קשת המשמעויות הלשוניות היא המשמעות המשפטית, כלומר, המשמעות המגשימה את תכלית החקיקה ומטרותיה' (בג"צ 267/88 רשות כוללי האידרא, עמותה נ' בית המשפט לעניינים מקומיים, פ"ד מג(3) 728, 736 (1989))."

²⁷ שם, עמ' 2-4.

²⁸ אך ראה נתונים אחרים בה"ש 6 לעיל.

²⁹ פורסם בדבר הכנסת, ישיבה 243 כנסת 18 – 30/5/2011.

³⁰ ע"א 5717/05 מנהל מע"מ ומס קניה תל אביב נ' אמקור מקררים בע"מ, נבו (21/9/2010).

³¹ ע"א 7414/08 תרו תעשייה רוקחית בע"מ נ' Sun Pharmaceutical Industries Ltd, נבו (7/9/2010).

29. תכלית החוק, לרבות העובדה כי רשמים בכירים ממונים באופן דומה לשופטים - ע"י הועדה למינוי שופטים³², כמו גם החלת הוראות סעיפים 5 עד 7, 9, 11 עד 14 לחוק – יסוד: השפיטה, והוראות סעיפים 5, 7א, 11, 12, 14, 15, 16א עד 24 ו-46 לחוק בתי המשפט עליהם כאילו הם שופטים³³, כמו גם הליכי החקיקה ובמיוחד דיוני ועדת חוק, חוקה ומשפט – מלמדים, לכאורה, על כוונת המחוקק:

יצירת משרה של רשם בכיר, כאשר דין החלטותיו של רשם בכיר בבית משפט השלום - כדין החלטות שופט של אותו בית משפט – ומכאן הקביעה כי ערעורים על החלטותיו ירוכזו כולם בבית משפט המחוזי.

30. בנוסף לכך, הלכה היא כי יש להעדיף את הפרשנות לפיה אין לפצל הליכי ערעור על החלטות אחרות של רשם בכיר (כך שעל החלטות שבסמכות רשם "רגיל" – יוגש ערעור בזכות לבית משפט השלום ועל החלטות בתחום היתר שהוענק לרשם בכיר – יוגש בר"ע לבית המשפט המחוזי).

כך נקבע ע"י בית המשפט העליון בפרשת אביזמיל³⁴:

"וברוח האמור מעלה, אף העובדה שהכרעת בית המשפט המחוזי מביאה לפיצול סמכויות בין הליכי ההשגה השונים אינה תומכת באימוצה... פיצול הליכי ההשגה, מעבר לסרבול ולחוסר היעילות הכרוך בו, לא יאפשר איפוא ראייה כוללת המאפשרת תוצאה צודקת ומאוזנת, וישלול את הגמישות הרצויה שמאפשר הדיון בשני סוגי העניינים במאוחד." (ההדגשות שלי - צ.פ.)

31. ודוק, פרשנות לפיה יש לפצל בין החלטותיו של אותו רשם בכיר, עלולה, לדעתנו, לא רק ליצור עומס, בלבול, החלטות סותרות והכבדה מערכתית.

פיצול שכזה עלול להיות גם בלתי אפשרי מעשית!

32. כך למשל:

32.1. טול מקרה בו רשם בכיר דן בתובענה שסכומה נמוך מ- 50,000 ₪ בהתאם לסעיף 85א לחוק בתי המשפט (ועושה כן ככל שופט של אותה ערכאה).

32.2. במהלך הדיון בתובענה בפני כב' הרשם הבכיר (נניח: בקדם משפט) מבקש התובע מספר בקשות מקדמיות:

32.2.1. בקשה להטלת עיקולים זמניים.

32.2.2. בקשה למינוי אפוטרופוס לדין למי מהצדדים.

32.2.3. מינויו של מומחה, מטענה שיש צורך בחו"ד מומחה קודם לבירור התובענה או לפני המשך בבירורה.

32.2.4. בקשה דחופה כלשהי בנוגע לשמיעת תובענה או הליכים במסגרתה.

³² סעיף 85א(א) לחוק בתי המשפט.

³³ סעיף 85א(ב) לחוק בתי המשפט

³⁴ בר"ש 6442/10 מדינת ישראל נ' יצחק אביזמיל, נבו (21/11/2010).

- 32.3. בסיום הדיון, הרשם הבכיר נותן החלטה לפיה :
- 32.3.1. הוא מסרב ליתן עיקול זמני לעניין נתבע פלוני אך קובע כי על נתבע פלוני ליתן ערובה לתשלום הוצאות המשפט.
- 32.3.2. כמו כן הוא דוחה הבקשה למינוי אפוטרופוס לדיון.
- 32.3.3. מצווה על מינוי מומחה מטעם בית המשפט, אך מצווה על התובע (נוכח דרישת הנתבע) להפקיד ערובה לתשלום הוצאות שכר המומחה והמשפט.
- 32.3.4. דוחה הבקשה הדחופה בנוגע לשמיעת התובענה.
- 32.4. התובע מבקש לערעור על ההחלטה הנ"ל – לאן יפנה ?
- 32.4.1. לגישה הפרשנית של פשט סעיף 96(א1) – פשיטא: יגיש בר"ע על כל חלקי ההחלטה לכב' בית המשפט המחוזי.
- 32.4.2. לגישת הפרשנות ה"מפצלת" – מדובר במבוך כמעט בלתי פתיר !
- 32.5. לפי הפרשנות "המפצלת" :
- 32.5.1. מדובר בהחלטה אחרת תוך כדי דיון בתובענה שבסמכות רשם בכיר !
- 32.5.2. סירוב ליתן עיקול זמני – נמצא גם בסמכות רשם "רגיל".
- 32.5.3. מינוי מומחה נמצא בסמכות רשם בכיר בלבד³⁵.
- 32.5.4. מנגד חיוב בערובה להוצאות משפט הינה גם בסמכות רשם רגיל³⁶.
- 32.5.5. שאלת מינוי אפוטרופוס לדיון – היא בסמכות רשם בכיר בלבד³⁷.
- 32.5.6. כך גם **"בקשות דחופות בנוגע לשמיעת תובענה, ערעור או הליך אחר"**³⁸.
33. **כלום יעלה על הדעת כי אותה החלטה של רשמת בכירה תידון בחלקה בערעור בזכות בפני כב' שופט שלום ובחלקה בכר"ע בפני כב' בית המשפט המחוזי.**
34. מנגד, יתכן כי פרשנות לפיה לבית המשפט המחוזי אין סמכות עניינית לדון בכר"ע על החלטות רשם בכיר בעניינים שסמכותו חופפת סמכות רשם "רגיל", עלולה דווקא להלום זכויות המהותיות והדיוניות של בעל דין המבקש להביא השגותיו על החלטת

³⁵ ראה סעיף 10)90 לחוק בתי המשפט.

³⁶ ראה: סעיף 1)90 לחוק בתי המשפט.

³⁷ ראה סעיף 6)90 לחוק בתי המשפט.

³⁸ ראה סעיף 9)90 לחוק בתי המשפט.

רשם בכיר, באשר לפי פרשנות זו מדובר בערעור בזכות (הגם שלשופט בית משפט השלום בו מכהן אותו רשם בכיר), שכן הלכה היא כי יש להעדיף פרשנות המעניקה זכות לערער על פני פרשנות השוללת זכות ערעור (ומתנה אותה, למשל: ברשות:

"במישור הערכי זכאי אדם ליומו הערעורי... יש להעדיף פרשנות המקיימת את זכות הערעור על פני פרשנות השוללת אותה"³⁹

35. בהקשר זה יצויין כי מן הראוי שעניין הסמכות העניינית ידון לפני כל נשוא אחר ואף יועלה ביוזמת בית המשפט לפניו מוגשת השגה כני"ל על החלטה אחרת של רשם בכיר.

36. הלכה היא⁴⁰ כי:

"דינה של שאלת הסמכות העניינית בכלל וסמכות ההרכב בפרט להיחתך בתחילת המשפט."

37. ובעניין חבס⁴¹ נפסק:

"עניין לנו בשאלה של סמכות, והיא חייבת להיקבע בטרם יחל בית המשפט בדיונים לגופו של עניין..."

38. הלכה היא כי מקום בו יש חשש כי אין סמכות עניינית, הרי שלפני דיון לגופו של עניין:

"בית-המשפט עצמו חייב בבדיקת העובדות אשר מקנות לו את הסמכות, אפילו לא חלקו הצדדים על ענין הסמכות"⁴²

39. ממילא באם בית המשפט ההדן בעניין יקבע כי אין לא סמכות עניינית, הרי שאין מקום לבזבז זמן שיפוטי יקר על דיון לגופו של עניין הואיל והלכה עליה חזר בית המשפט העליון בפרשת פרדו⁴³ הינה:

"פסק דין שניתן בחוסר סמכות עניינית בטל מעיקרו, ומשמעות הדבר היא, כי אין לו כל תוקף משפטי וכי אין בקביעות העובדתיות הכלולות בו כדי לחייב את הצדדים להליך."

40. מן הראוי לציין, בהקשר זה כי מקום בו בית המשפט מחוזי סבור כי אין לו סמכות עניינית לדיון בברי"ע על החלטה אחרת של רשם בכיר (בגדר סמכות הנתונה גם לרשם שאינו בכיר), או מקום בו בית משפט שלום סבור כי אינו מוסמך עניינית לדון בערעור על החלטת רשם בכיר, הרי שראוי לעשות שימוש בסמכות לפי סעיף 79 לחוק בתי המשפט ולהעביר את ההליך לבית המשפט המוסמך לפי גישת המעביר.

לשון סעיף 79 לחוק בתי המשפט:

³⁹ ברי"ש 6442/10 מדינת ישראל נ' יצחק אביזמיל, נבו (21/11/2010); ברי"מ 3186/03 מדינת ישראל נ' עין דור, פ"ד נח (4) 754, 762; בשי"פ 2708/95 שפיגל נ' מדינת ישראל, פ"ד מט (3) 221; בג"ץ 5580/98 סופר נ' שר העבודה והרווחה, (פורסם בנבו) פסקה 13 לפס"ד; רע"פ 3268/02 קוזלי נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו) פסקה 6 לפס"ד; לעניין מהותו של הערעור האזרחי, ראה: שי לוי, תורת הפרוצדורה האזרחית - מבוא ועקרונות יסוד (מהדורה 2, תשס"ח) 203-207.

⁴⁰ ע"פ 4912/91 ירון תלמי נ' מדינת ישראל, מח (1) 581.

⁴¹ רע"א 6558/99 חבס נ' חבס, פ"ד נד (4) 337, 345.

⁴² ע"א 613/77 אדלר נ' שומרי אמונים בע"מ, פ"ד לב (1) 788.

⁴³ ע"א 255/89 דניאל פרדו נ' מדינת ישראל, פ"ד מו(5) 641.

”(א) מצא בית משפט שאין הוא יכול לדון בענין שלפניו מחמת שאינו בסמכותו המקומית או העניינית, והוא בסמכותו של בית משפט או של בית דין אחר, רשאי הוא להעבירו לבית המשפט או לבית הדין האחר, והלה ידון בו כאילו הובא לפניו מלכתחילה, ורשאי הוא לדון בו מן השלב שאליו הגיע בית המשפט הקודם.

(ב) בית המשפט או בית הדין שאליו הועבר ענין כאמור, לא יעבירו עוד.”

41. הלכה היא כי לעניין סמכות ההעברה לפי סעיף 79(א) סוכמה בפס”ד ג’ינא⁴⁴:

”בדרך כלל לא ימאן בית המשפט לעשות שימוש בסמכות זו...”

42. כך או כך, ספק אם בית המשפט הסבור כי אינו מוסמך עניינית רשאי לדחות את הבר”ע / ערעור שבפניו לגופו של עניין (להבדיל מדחיה בגין חוסר סמכות עניינית):

42.1. הלכה מושרשת מלפני בית המשפט העליון היא כי:

”פסק דין שניתן בחוסר סמכות עניינית בטל מעיקרו, ומשמעות הדבר היא, כי אין לו כל תוקף משפטי וכי אין בקביעות העובדתיות הכלולות בו כדי לחייב את הצדדים להליך”⁴⁵

42.2. ובמקום אחר⁴⁶ נפסק:

”כללי הסמכות עניינית הינם כללים קוגנטים היורדים לשורשו של עניין.”

42.3. כן יאים לענייננו דברי המלומד פרופ’ ד’ שורץ⁴⁷, לפיהם:

”הסמכות העניינית הינה הסמכות הנושאת של כל אחת מערכאות השיפוט השונות. להבדיל מהסמכות המקומית, הסמכות העניינית יורדת לשורשו של העניין. דהיינו בהעדר סמכות עניינית, תוצאת הדיון בטלה. שלא כבהליכים אחרים של דיון אזרחי הנתונים להסכמותיהם של בעלי הדין, הסמכות העניינית הינה קוגנטית ואין בכוחם של בעלי הדין להקנותה לערכאה שיפוטית נעדרת סמכות. ... התפיסה המשפטית העומדת ביסוד הבטלות של תוצאת הדיון שנערך בהיעדר סמכות עניינית הינה תפיסת הכשרות. לפי תפיסה זו, אין בית המשפט מוסמך לדון מבחינת הסמכות העניינית אלא במה שהקנה לו המחוקק במפורש. דיון בעניין שבית המשפט לא הוסמך לדון בו הינו בבחינת ‘אולטרה וירס’ בית המשפט והוא בטל” (ההדגשות שלי - צ.פ.).

43. ממילא הלכה היא כי:

⁴⁴ ע”א 4491/97 ג’ינא נ’ האגודה האיטלקית, פ”ד נג (1) 673, 677; ע”א 4272/91 ברבי נ’ ברבי, פ”ד מח (4) 689.

⁴⁵ ע”א 255/89 פרדו נ’ מדינת ישראל, פ”ד מו (5) 641, 656 (1992).

⁴⁶ רע”א 9343/08 פלוגי נ’ פלוגי, נבו (24/3/09).

⁴⁷ במאמרו “תחולתו של עקרון תום הלב בסדר הדין האזרחי” עיוני משפט כא 295, 327; וראה גם: ד’ שורץ “סדר דין אזרחי חידושים”, תהליכים ומגמות (תשס”ז) 88 – 89.

"מחיקת תובענה או דחייתה על הסף הן בגדר אמצעים, הננקטים בלית ברירה, ופתרון ענייני של כל מחלוקת, לגופה, הוא לעולם עדיף. רצוי, על-כן, שבית המשפט יבכר תמיד דיון ענייני בפלוגתא על פני פתרון דיוני-פורמאליסטי, אשר מהווה לפעמים סוף פסוק לתיק הקונקרטי, אולם אינו סוף הדרך מבחינת המשך ההתדיינות סביב אותו עניין.⁴⁸"

44. ובעניין צוקית⁴⁹ נקבע כי יש לנהוג בסילוק על הסף בזהירות רבה ובצמצום ואף במקרים גבוליים יש להמנע מסילוק על הסף ולעשות כן רק במקרין חריגים ויוצאי דופן.

45. במקרה בו מדובר בחיקוק חדש יחסית, בו את שתי הפרשנויות דנן ניתן לכאורה לסמוך על לשון החוק והן על פסיקת בתי משפט על ערכותיהם השונות (כמפורט לעיל), הרי שמן הראוי להמנע מסילוק על הסף ואם לגישת בית המשפט הדן בעניין, אין תחת ידו סמכות עניינית - זה בדיוק המקרה להעביר לבית המשפט המוסמך לדעתו.

46. ההלכה מפי כב' הנשיאה ביניש, בעניין מרגלית⁵⁰:

"בעל דין שטיעונו נתמכים, לכאורה, בהלכה פסוקה אינו בעל דין שסיכווינו נמוכים ועל כן אין לסכל את האפשרות שאותו בעל דין יזכה בסופו של יום בעתירה כולה."

47. כך נהגו כאמור בתי המשפט שראו עצמם בלתי מוסמכים עניינית לדון בהשגה על החלטה אחרת של רשם בכיר⁵¹.

48. אין לכתד כי שיקולים מערכתיים, לרבות שיקולי תקציב, תקנים ומניעת עומס על מערכת משפטית אשר העומס הקשה עליה הינו מן המפורסמות⁵², עשויים להיות שיקולים חשובים בקביעת מדיניות שיפוטית, ואולם ספק אם ניתן לקבוע לאורה סמכות עניינית, מקום בו הדבר מוגדר מפורשות בחקיקה ראשית, וממילא, יתכן שאת הבעיות המערכתיות ניתן לפתור באמצעים מערכתיים.

49. כך, למשל, יתכן שניתן לפתור את העומס שעשוי להצטבר לפתחם של בתי המשפט המחוזיים ע"י הנחיית נשיאי בתי המשפט המחוזיים והשלום למזכירות במחוזות שיפוטם כי סוגי עניינים נפוצים מסויימים המצויים בסמכות רשם "רגיל" (כגון: בקשות לסעדים זמניים) ינותבו, ככל הניתן, לרשמים שאינם בכירים, כך שערעורים על החלטותיהם בעניינים אלו, תשמענה בגדרי בית המשפט בו הם יושבים, ואילו רשמים בכירים יוכלו להתפנות למטרות השיפוטיות לשמן מונו מלכתחילה⁵³.

50. לסיכום, מכלול הנימוקים שלעיל מצביעים על כך שיש רגליים להעדפת הפרשנות לפיה השגה על כל החלטה אחרת של רשם בכיר של בית משפט שלום תוגש כבר"ע בפני כב'

⁴⁸ ע"א 693/83 שמעון שמש נ' רשם המקרקעין, פ"ד מ (2) 668, 671.

⁴⁹ ע"א 5634/05 צוקית הכרמל פרוייקטים בע"מ נ' מיכה צח חברה לקבלנות כללית בע"מ, נבו (4/6/07).

⁵⁰ ב"ם 7646/04 מרגלית ש.א. רכב בע"מ נ' מדינת ישראל - משרד התחבורה, נבו (14/9/2004).

⁵¹ ראה עניין שלוש נ' סלאמה, הי"ש 22-23 לעיל.

⁵² לעומס בבתי המשפט וההתנהלות לאורו, ראה: ב"ש"פ 10525/08 מדינת ישראל נ' מרדכי פדידה, נבו (17/12/08); ב"ש"פ 6298/08 מדינת ישראל נ' איאד שאמי, נבו (16/7/08); עא 10838/05 שלמה זקס נ' רונית קלינגר, נבו (23/3/08); בגץ 3844/07 מיכל אסתר צבי נ' כב' הש' מוסיה ארד נשיאת בית המשפט המחוזי, נבו (22/5/07); עש"א (מחוזי-ת"א) 22907-05-11 מיכל ברזק נ' צבי פפרברג, עו"ד – כונס נכסים, נבו (9/6/11).

⁵³ ראה הליכי החקיקה לעיל.

בית המשפט המחוזי אשר לו הסמכות העניינית, ואולם נראה כי לא נאמרה בעניין זה המילה האחרונה⁵⁵⁴.

*הכותב הינו עורך דין בפפרברג ושות' – משרד עורכי דין ונוטריון (פורסם לראשונה באתר: <http://www.feferberg.com>).

---

⁵⁴ כאמור לעיל, העניין נדון ע"י כבי השי' ורדה פלאוט ברמ"ש (מחוזי-מרכז) 9236-04-12 **ד.א.ד. נ' ד.א.ד.**, דינים מחוזי 2012 (64) 738 (28/05/2012), ואולם עמיתה כבי השי' רמי אמיר מצא לנכון לחלוק עליה, לכאורה, בדיון בתיק רע"א (מחוזי-מרכז) 30388-06-12 **משה כהן חברה לבנין והשקעות בע"מ נ' קאמי נכסים והשקעות בע"מ**, ואולם עניין זה נסתיים בפשרה לפני שניתנה בעניין החלטה.

⁵⁵ לאחר פרסומו לראשונה של מאמר זה (16/7/2012), התפרסמה החלטה בה נדונה השאלה שביסוד במאמר בבית משפט השלום בעפולה ער (שלום-עפי) 17074-03-12 **תעשיות מתכת לייזר אל.פי.סי בע"מ נ' אבירם פ. תעשיות בע"מ**, נבו (15/7/12) בה נקבע על יסוד החלטות שנסקרו לעיל כי: **"אין ליתן חשיבות לכך שמדובר בערעור המוגש על החלטת הרשם בבקשה לביטול עיקול, שכן בענייננו, משניתנה החלטה על ידו בכשירותו כרשם בכיר יש להגיש את הערעור ברשות לבית המשפט המחוזי"** (ההדגשות במקור - צ.פ.); כמו כן נדון עניין שלוש נ' סלאמה, הנזכר בה"ש 22-23 לעיל, והבר"ע נדחתה ע"י בית המשפט המחוזי חיפה שראה עצמו מוסמך לדון שעניין (רע"א (מחוזי-חי') 32693-06-12 **חיים שלוש נ' יוסף סלאמה**, נבו (22/7/12). מסקנות מאמר זה זכו לאישוש הן בתיק רע"א (מחוזי-ת"א) 21147-10-15 **בנק הפועלים בע"מ נ' מדלן בוקובזה**, נבו (3/11/15) נקבע: **"מהוראה זו המקבילה 'החלטה אחרת' שניתנה על ידי רשם בכיר ל'החלטה אחרת' שניתנה על ידי בית המשפט בו הוא מכהן, למדים אנו שניים- א. דרך ההשגה היא בהגשת בקשה לרשות ערעור לבית המשפט המחוזי כהוראת סעיף 52(ב) לחוק בתי המשפט ב. המועד להגשת בקשה לרשות ערעור הינו 30 ימים מיום שניתנה החלטה כהוראת תקנה 399 לתקנות"**, והן ברע"א 6980/17 **ביקאיה מלכמו נ' תומר הלל**, נבו (10/9/2017) במסגרתו דחה בית המשפט העליון (כבי השי' מזוז) בקשת רשות ערעור "בלגול שלישי" בין היתר בהסתמך על ההוראה כי תקיפת החלטה אחרת של רשם בכיר נעשית בסדר דין דומה (ובמועדים דומים) לתקיפת החלטה אחרת של בית המשפט בו הוא מכהן – קרי: בר"ע בתוך 30 ימים.